

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՁԻ ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ընտանեկան միջոցառումների դերը երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործում:

Առարկան՝ Ֆիզիկա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Անուշ Դավթյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Ք. Ա լ ա վ ե ռ դ ի Կ . Դ ո լ ի ն յ ա ն ի ա ն վ ա ն N11

միջնակարգ դպրոց

Երևան- 2022

1. Ներածություն

2. Գեղագիտական դաստիարակություն

Գլուխ 1. Երեխայի գեղագիտական- գեղարվեստական դաստիարակությունը

Գլուխ 2. Երեխայի գեղագիտական դաստիարակությունը ընտանիքում

3. Եզրակացություն

4. Գրականության ցանկ

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

«Մտածող և զարգացող մարդ դաստիարակելու համար, անհրաժեշտ է առաջին հերթին նրան դաստիարակել գեղագիտորեն»: Ֆրիդրիխ Շիլեր

Գեղագիտությունը՝ էսթետիկական (լատիներեն՝ *Aesthetica*, հին հունարեն՝ *aisthetikos*՝ զգայական ընկալում), որպես գիտություն ինֆնուրույն հյուղ առանձնացել է 18-րդ

դարում: Գեղագիտական դրսևորումներն առկա են ոչ միայն արվեստում, այլև բնության մեջ, հասարակական կյանքում, նյութական արտադրության մեջ և աշխարհի ընկալման ու վերարտադրման այլ դրսևորումներում:

Գեղագիտական դաստիարակությունը հատուկ կազմակերպված մանկավարժական գործընթաց է՝ ուղղված երեխայի գեղագիտական զգա-ցումների, կյանքում և արվեստում գեղեցիկի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը, Երջապատող իրականության հանդեպ գեղագիտական վերաբերմունքի, գեղագիտական գիտատականի ձևավորմանը: Դաստիարակության խնդիրն է դաստիարակվողների գեղագիտական մեակույթի, գիտակցության, ընկալումների, պատկերացումների, դատողությունների, մտածողության, հաճակի, համոզմունքների, իդեալների, արժեքների ձևավորումը: Գեղագիտական դաստիարակությունը ներդաճակ է դարձնում մարդուն, զարգացնում նրա ստեղծագործական ունակությունները: Այն կարևոր տեղ ունի երեխաների դաստիարակության համակարգում և նպաստում է երեխայի հուգական ոլորտի զարգացմանը:

Թեմայի արդիականություն:

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է զարգացնելու երեխայի գեղագիտական կուլտուրան ու հաճակը:

Աշխատանքի նպատակը:

Ուսումնասիրել և մանրամասն ներկայացնել երեխայի գեղագիտական դաստիարակությունը ընտանիքում:

Խնդիրները:

Թեմայից բխում են հետևյալ խնդիրները.

1. Ներկայացնել գեղագիտական զարգացման դերն ու նշանակությունը:
2. Վեր հանել ծնողի, դաստիարակի, ուսուցչի դերը գեղագիտական ընդունակությունների զարգացման գործում:
3. Վերլուծել ընտանիքի ազդեցությունը երեխայի գեղագիտական դաստիարակության գործում:
4. Աշխատանքը կազմված է՝ բովանդակությունից, ներածությունից, 2 գլուխներից, եզրակացությունից և գրականության ցանկից:

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

<<Ձի կարելի քանապարհ տալ սերնդին առանց դրականի և գեղեցիկի սաղմերի:>>

Ֆեոդոր Դաստևանյի

Գեղագիտությունը կամ էսթետիկան (հունարեն՝ *aisteticos*-զգայությամբ ընկալվող) թեև որպես գիտություն ձևավորվել է 18-րդ դարում (գերմանացի փիլիսոփա Ա. Գ. Բաունզար-տենի կողմից), սակայն որպես իմացության հուզագրգայունացի և գեղեցիկի քանակական ուղղվածություն գոյություն է ունեցել դեռևս անտիկ շրջանում: Մարդը մշտապես ունեցել է գեղեցիկի պահանջը: Գեղեցիկը կազմել է նրա հոգևոր կյանքի անփակտելի մասը: Գեղեցիկը բուրք ժամանակներում համարվել է նաև իրականության կարևորագույն, ամենահետաքրքիր ու զարմանալի երևույթներից մեկը, որի քանակում, իմացությունը եղել է մարդկային գործունեության հիմնական նպատակներից մեկը: Եվ բնականաբար, գեղեցիկի ձևավորումը բուրք ժամանակներում եղել է նաև սերունդների դաստիարակության կարևորագույն

բաղադրիչ: Գեղեցիկը քանակալու, հասկանալու, զգալու, ինչպես նաև գեղագիտական այլ ունակությունների նախադրյալները մարդուն տրվում են ժառանգաբար: Բայց դրանց

ձևավորումը և զարգացումը հիմնականում իրականացվում է սոցիալական ամենատարբեր օրակներում, որոնց մեջ կարևորագույնը թերևս հանրակրթությունն է՝ իր գեղագիտական դաստիարակության բաղադրիչով: Իսկ ի՞նչ է գեղագիտական դաստիարակությունը: Այստեղ

բացակայում են միասնական մոտեցումը, և տարբեր հեղինակների կողմից այն բը-նորոշվում է տարբեր կերպ.

- որպես իրականության նկատմամբ մարդու գեղագիտական հարաբերության ձևավորման

նպատակաուղղված գործընթաց

- որպես շրջակա աշխարհի գեղագիտական ընկալման և գեղեցիկի ստեղծման ունակությունների

գարգացում

- որպես իրականության նկատմամբ մարդու որոշակի գեղագիտական հարաբերության ձևավորում
- որպես անձի հուզագրացմունքային և արժեքային գիտակցության և դրան համապատասխան

գործունեության ձևավորման գործընթաց և այլն:

Նկատվող այս անհատականության, ոչ միասնական մոտեցման հիմնական պատճառները երկուսն են՝ անհատականությունը և ոչ միասնական մոտեցումը, ինչպես գեղեցիկի, այնպես էլ դաստիարակության բնորոշ հարցերում: Գեղագիտական դաստիարակությունը բնութային և հասարակության հանաչողության միջոցներից մեկն է: Նրա նպատակը գեղագիտական մեակայրի ձևավորումն է: Այն հաստատում է իրականության օբյեկտների հետ մարդու գեղագիտական հարաբերությունը, ձևավորում է նրա գեղագիտական գացմունքները, հաշակը, իդեալը, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունը, ապահովում գեղագիտական ունակությունների, կարողությունների, հմտությունների և այլ որակների գարգացումը, ակտիվացում, ընդլայնում, բավարարում է գեղագիտական պահանջմունքները, գեղեցիկը ընկալելու և ստեղծագործելու հնարավորությունները:

Գեղագիտական դաստիարակությունը ներդաշնակ է դարձնում մարդուն, գարգացնում նրա ստեղծագործական ունակությունները: Այն իրականացնում է երկու հիմնական գործառնություններ:

1. ձևավորում է սովորողի արժեհամակարգի և արժեքային կողմնորոշման գեղագիտական բաղադրիչը
2. գարգացնում է նրա գեղագիտական և ստեղծագործական ներուժը

Այն նաև մարդկային փոփոխարաբերությունների կարգավորման միջոց է. մարդը միշտ ձգտում է գեղեցիկը: Այս տեսակետից դաստիարակության գեղագիտական և բարոյական բաղադրիչները մոտենում են իրար: Ընդհանրապես գեղագիտական դաստիարակությունը սերտորեն կապված է ավելին՝ ինչ-որ իմաստով միահյուսվում է ինչպես բարոյական դաստիարակության, այնպես էլ ինտելեկտուալ գարգացման հետ: Այդ կապերին դեռևս հինգերորդ դարում անդրադարձել է հայ պատմիչ, փիլիսոփա Եզնիկ Կողբացին:

Նա գտնում էր, որ մարդու ստեղծած գեղեցիկը պետք է ծառայի բարուն: Գեղեցիկի և բարու

փոփոխարաբերությունները և համապատասխան արժեքների ձևավորման խնդիրները եղել են բոլոր ժամանակների

հետազոտողների ուժադրության կենտրոնում: Որոշ հետազոտողներ հակված են գեղագիտական դաստիարակությունը ներառել բարոյական դաստիարակության մեջ: Հայտնի է նաև տեսակետ, ըստ որի գեղեցիկը ծառայում է որպես բարոյական դաստիարակվածության մակարդակ: Գեղագիտական դաստիարակության շնորհիվ հնարավոր է դառնում նաև անձի հոգևոր աշխարհի գեղագիտական, բարոյական և ինտելեկտուալ բաղադրիչների միջև լիակատար ներդաշնակության հաստատումը:

1.1 ԵՐԵՎԱՆԵՐԻ

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ- ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Երեխաների դաստիարակության համակարգում կարևոր տեղ է ունի գեղագիտական դաստիարակությունը:

Գեղագիտական դաստիարակությունը հատուկ կազմակերպված մանկավարժական գործընթաց է, որն ուղղված է երեխայի գեղագիտական զգացումների, կյանքում և արվեստում գեղեցիկի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը, շրջապատող իրականության հանդեպ գեղագիտական վերաբերմունքի, գեղագիտական գնահատականի ձևավորմանը: Գեղագիտական դաստիարակությունը նպաստում էրեխայի հուզական ունրտի զարգացմանը և զգայական փորձի հարստացմանը, ակտիվացնում նրա իմացական գործունեությունը, բացահայտում է նրա ստեղծագործական կարողությունները և խթանում դրանց զարգացումը: Նախադպրոցական, հատկապես ավագ նախադպրոցական տարիքում երեխայի գեղագիտական դաստիարակության հիմնական նպատակը երեխաների գեղագիտական գիտակցության և հաճախի ձևավորումն է:

Գեղագիտական դաստիարակության խնդիրները կարող ենք բաժանել երկու խմբի: Առաջին խմբի խնդիրներն ուղղված են երեխաների գեղագիտական գիտակցության ձևավորմանը: Դրանք են.

- գեղեցիկի, արվեստի մասին տարրական գիտելիքների փոխանցումը.
- գեղեցիկին կամ սգելին հուզականորեն համարժեք արձագանքելու ունակության ձևավորումը.
- գեղեցիկը նկատելու և գնահատելու կարողությունների ձևավորումը.

- գեղեցիկը հանաչելու պահանջում ենք իզարգացումը.
- գեղագիտական հաճախի դաստիարակությունը:

Երկրորդ խմբի խնդիրները նպաստում են գեղագիտա-գեղարվեստական ընդունակություն- ների զարգացմանն ու կարողությունների ձևավորմանը: Այս տարիքում այդպիսի խնդիրներ կարող են լինել նկարչական ունակությունների և կարողությունների ձևավորումը.

- ծեփակերտման ունակությունների և կարողությունների ձևավորումը.
- ապլիկացիայի ուսուցումը.
- կառուցողական (հարտարապետա-Շինարարական) ունակությունների և կարողությունների

ձևավորումը.

- երաժշտական ընդունակությունների զարգացումը, երաժշտա-ոլիմբիկ

կարողությունների ձևավորումը,

- պարարվեստի տարրերի ձևավորումը,
- արտաքին և ներքին միջավայրի ձևավորման (դիզայնի) մասին ընդհանուր գաղափարների

փոխանցումը,

- գեղարվեստա-խոսքային ընդունակությունների զարգացումը և արտահայտիչ խոսքի ձևավորումը:

Բարեկիրք և գեղագիտական հաճախով ստեղծված միջավայր

Բարեկիրք միջավայրը երեխայի գեղագիտական դաստիարակության հիմնական պայմանն է և միջոցը: Գեղագիտական դաստիարակության հիմնական միջոցը երեխայի մշտական հաղորդակցումն է արտաքին միջավայրի և կենցաղի գեղագիտական կողմերի հետ: Ամենօրյա շփումը գեղեցիկի հետ նպաստում է երեխայի կողմից գեղեցիկի ընկալմանը, գեղեցիկի կառուցմանը, ստեղծմանը և ի վերջո գեղեցիկ միջավայրում ապրելու ցանկությունը, պահանջում ենք իզարգացմանը:

Հայրենի բնության գեղագիտական ազդեցությունը

Գեղագիտական դաստիարակությանը նպաստող ամենալավ միջավայրը հայրենի բնությունն է: Գեղագիտական դաստիարակության կարևորագույն պայմաններից է բնության հետ երեխա-յի շարունակական շփման ապահովումը: Հայրենի բնությունն իր ազգամշակութային բազմա- դարյա շերտով, փարակերտ և ձեռակերտ կոթողներով, ազգի պատմությամբ, լեզվով և կենցա- ղով ընդհանրական ձևով հիմք է հանդիսանում գեղագիտական դաստիարակության համար:

Ժողովրդական բանահյուսության

Հատկապես հզոր է ժողովրդական բանահյուսության (հեֆիաթների, շուտասելուկների, սուտասելուկների, հանելուկների, ասացվածքների, խաղիկների և ծեսերի) ներգործությունը: Հեֆիաթների երևակայական կերպարները ներառում են բարու և չարի հավաքական նմուշներ, բարոյականության և գեղեցկության տարբեր, որոնք ընդհանրացված ձևով նպաստում են երեխայ կողմից երկրային կյանքի խմաստավորմանը, իրական կյանքում բարու և չարի տար- անջատմանը:

Ինֆնուրույն գեղարվեստական գործունեությունը

Երեխայի գեղագիտական զարգացմանը լավագույնս նպաստում է ինֆնուրույն գեղարվեստա-կան գործունեությունը:

Գեղարվեստական գործունեությամբ ինֆնուրույն զբաղվելն Վարդանանյանը զարգանում է աստիճանաբար, անցնելով ձևավորման երեք փուլ.

- վերարտադրող (ռեպրոդուկտիվ) գործունեության ձևավորում,
- ստեղծագործական բնույթի, մեծահասակների հետ համատեղ գործունեության ձևավորում,
- ինֆնուրույն գեղարվեստական գործունեության ձևավորում, որն աստիճանաբար վերածվում է

ստեղծագործության:

Գեղագիտական դաստիարակության միջոցները բազմազան են:

Առաջին հերթին կարևորվում է ուսումնական գրեթե բոլոր առարկաների կրթության բովան-դակությունները՝

գեղագիտական դաստիարակության հզոր ներուժով:

Այնուհանդերձ կրթական համակարգում գեղագիտական դաստիարակության նպատակա- ուղղված իրականացման

կարևոր միջոց է «Արվեստ» ուսումնական բնագավառը, որը տարրական դպրոցում կայացվում է «Տեխնոլոգիա» բնագավառի հետ ինտեգրված, իսկ միջին դպրոցում՝ առանձին առարկաներով: Արվեստի դասավանդումը նպաստում է սովորողի ինֆորմացիաների ու ինֆորմացիայի, նրա մտածողության ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական հասկացիկ, բարոյական բարձր չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական գեղատեսչության ձևավորմանն ու կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական

վերաբերմունքի դրսևորմանը: Գեղագիտական դաստիարակության ազդու միջոց են մարդու իմացական-հանաչողական գործունեությունը, բնությունը, ԶԼՄ-ները, արվեստը, արհեստները, ժողովրդական բանահյուսությունը, աշխատանքը, խաղը, միջանձնային հարաբերությունները հաղորդակցումը, ազգային և համարյալային ավանդույթները, սովորույթները, իդեալները: Սովորողների գեղագիտական դաստիարակության գործում անգնահատելի է բնության դերը: Բնության նկատմամբ մարդու վերաբերմունքը վկայում է մարդու ընդհանուր մշակույթի ձևավորվածության մասին, մարդ-բնություն ներդաշնակությունը գեղագիտական դաստիարակության կարևոր պայման է: Կարևոր նշանակություն ունենալով արվեստի ստեղծագործությունների նկատմամբ հետաքրքրությունը, դրանց հանաչումն ու գնահատումը, ընթերցանությունը, մեծատաղանդ արվեստագետների կյանքի ու ստեղծագործության իմացությունը:

Գեղագիտական դաստիարակության ձևեր և մեթոդներ են՝

զրույցը, դասախոսությունը, բանավեճը, ցուցադրումները, հանդիպումները, էֆսկուրսիաները, ընտանեկան, ուսումնական, հանրային տարաբնույթ միջոցառումները, տոնակատարությունները, այցելություններ մշակութային օջախներ և այլն:

Կրթական գործընթացում գեղագիտական դաստիարակությունն իրականացվում է հաշվի առնելով սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները: Կրտսեր դպրոցականի հետաքրքրասիրությունները և հաուգական ապրումները բավականաչափ խոր և բազմազան չեն, արվեստի ստեղծագործության ընկալումը նրա համար դժվար, հաճախ նույնիսկ անհասկանալի է: Այս տարիքում խորացվում են գեղագիտական պատկերացումների հիմքերը, արվեստ-

տի ստեղծագործությունների առանձին կողմերի, գույների, ներդաշնակ ձևերի վրա ուշադրությունը սևեռելու, գեղագիտական կողմերն ընկալել, գնահատել տալու դպրոցականի իմացական, հուզական ընկալման վրա ներգործելու, գեղագիտական հույզեր ու զգացումներ արթնացնելու ուղղությամբ:

Կրտսեր դպրոցականի կենսամիջավայրի բույր բաղադրիչները պետք է գեղեցիկ պահանջմունք ձևավորեն, կրթեն ու դաստիարակեն: Դեռահասուրջան կենսավուլաում դրվում են գեղագիտական մտածողության հիմքերը. դեռահասունը ներկայանալիս պետք է գիտե՛լ ի՞նչ է նրա ներքին աշխարհը, նրա ներքին կյանքը, վարձանուն է թափանցել իրերի, երևույթների խորքը, գնահատել, իմաստավորել, իր մեջ ձևավորել այս կամ այն երևույթի արժեքաված չափանիշներ:

Ավագ դպրոցական տարիքում ամրապնդվում են գեղագիտական գիտակցության հիմքերը.

կայուն հայացքներ, համոզմունքներ, ձևավորված աշխարհայացքներ, հարմարեցված պատանի կարողանում է գիտակցված ձևով ընկալել կյանքի գեղագիտական կողմերը, հարաբերունությունները, համարժեքները և հիմնավորել այն, առաջնորդվել գեղեցիկի, ներդաշնակի, կատարյալի չափանիշներով:

Պատանու կենսագործունեությունը պետք է նպատակաուղղված լինի տավոր, բարոյակամ, գեղագիտակամ, հոգևոր ներդաշնակությունը և աշխարհի հետ գեղագիտակամ հարաբերունությունները ձևավորմանը:

Գլուխ 2

ԵՐԵՎԱՅԻ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

Ընտանիքից է սկիզբ առնում մարդու հանապարհը դեպի գեղեցիկի աշխարհը: Ուստի շատ կարևոր է ընտանիքի դերը

երեխայի գեղագիտական դաստիարակման գործում:

Հետաքրքրությունը դեպի գեղեցիկը այն հասկանալու, սիրելու և գնահատելու, նրան արձագանքելու

ընդունակությունը մարդու բնածին հատկությունները չեն: Այդ հատկությունները մարդու մեջ հանդես են գալիս վաղ մանկության հասակում և բարենպաստ պայմանների դեպքում աստիճանաբար զարգանում են: Ծնողները պետք է հասկանան, որ չի կարելի անուշադրության մատուցել գեղեցիկի ընկալմամբ արտահայտությունները նրանք պարտավոր են դա նկատել և աստիճանաբար զարգացնել երեխաների մեջ: Այս ամենը առիթ է դառնում հիշելուն Ա. Չեխովի հանրածանոթ խոսքերը, թե մարդու մեջ ամեն ինչ կ' ընկնի, կ' հագուստը, կ' մտքերը պետք է գեղեցիկ լինեն: Իսկ ո՞րն է գեղեցիկը, ինչպե՞ս է նա երևան գալիս կյանքում, մարդկային հարաբերություններում, ինչպե՞ս կյանքը դարձնել իսկապես գեղեցիկ, ինչպե՞ս առաջացնել երեխայի մեջ գեղեցիկն իր բոլոր կազմերով ընկալելու, զգալու, սիրելու և գնահատելու, այն կյանքի ու աշխատանքի մեջ ներդրելու ունակություն--- ասա երեխաների գեղագիտական դաստիարակության նպատակն ու խնդիրները, որոնք դրված են ընտանիքի առաջ: Անհրաժեշտ է երեխայի գիտելիքները հարստացնելու շրջապատը ավելի ուշադիր դիտելու, տեսածի մեջ բնորոշը, հատկանշականը գտնելու համար:

Գեղագիտական դաստիարակությունը ընտանիքում կապված է երեխաների արտաքինի և վարքի կուլտուրայի նկատմամբ ցուցաբերվող որոշակի պահանջների հետ այդպիսի անվիճելի պահանջների են՝ մաքրությունը, խնամքով հագնվելը, կոկիկ սանրվածքը, լավ կեցվածքը, խոսքի կուլտուրան, վերջապես այնպիսի մանրուհներ, ինչպես սեղանի շուրջիքեն պահել կարողանալը, դանակ պատառաֆաղից նիշտ օգտվելը և այլն, որոնց նկատմամբ ծնողը իրավունք չունի անտարբերություն հանդես բերել: Այս պահանջների կողմով անցնել, նշանակում է անհրաժեշտ շահագրգռվածություն հանդես չբերել երեխայի հաշտակի և գեղեցիկ վարքի զարգացման գործում:

Վարժեցնելով երեխաներին մաքրասիրության դաստիարակելով նրանց մեջ հիգիենիկ տարրական ունակություններ, դրանով իսկ ծնողներն առաջին ֆայլերն են անում երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործում: Վատ սպավորություն են թողնում դպրոցականի դասագրքերը, պատառոտված տետրերը, ջարդոտված գրենական պիտույքները: Հաճախ ծնողները, շատ սահմանափակ պատկերացնելով գեղագիտական դաստիարակության էությունն ու

նպատակը, միայն հոգ են տանում, որ բնակարանը շֆեդ կահավորված լինի, երեխայի հագուստը նորածն, սանրվածքն էլ գեղեցիկ լինի, անտեսելով, որ գեղագիտական դաստիարակությունը սերտորեն կապված է բարոյական դաստիարակության հետ, որ երեխայի մեջ լավ հաճակը երևան է գալիս՝ ընդհանուր զարգացման հետ: Լավ հաճակին բնորոշ է՝ բնականը, համեստը, հարմարավետը, նուրբը: Լավ հաճակը նպաստում է մարդու կյանքն ավելի հետաքրքիր, բովանդակալից, հարուստ և ուրախ դարձնելու: Վատ հաճակի տեր մարդու համար բնորոշ է կեղծը, անբնականը, դեպիայն ամենը, ինչ անմշտապես աչքի է զարնում, վայրկենական ազդեցությունն ունենում զգացմունքների վրա, սակայն գուրկ է խորը մտքերից, հարուստ ապրումներից: Երեխայի գեղագիտական դաստիարակության մեծ հնարավորություններ կան նրա շրջապատում: Այստեսակետից կարևոր հռահակություն ունի ծնողների և շրջապատի չափահաս անձնավորությունների անկեղծ, ստեղծագործ աշխատանքը, երեխան տեսնում է, թե ինչպիսի սիրով են շրջապատի մարդիկ վերաբերվում աշխատանքին, ինչպես են նրանք աշխատանքի մեջ դնում իրենց գիտելիքները և կարողությունները ամբողջ հոգով աշխատում են իրենց երազանքները իրականացնելու համար, ապա նա համոզվում է, որ մարդ ամենից առաջ գեղեցիկ և երջանիկ է իր աշխատանքով, գեղեցիկ է այն մարդը, որը ակտիվ մասնակցություն ունի հասարակական կյանքին: Սերը դեպի բնությունը մարդու մեջ առաջանում է նրա հետ շփվելու, նրա մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունները դիտարկելու միջոցով: Երբ ծնողը փափր հասակից երեխաներին տանում է զբոսանքի, հաճախ են լինում նրա տուն, անտառում հիանում են ծաղիկների, տերևների գույներով տեսնում են գեղեցիկ արևածագը, տեսնում են, թե ինչպես է ձյունը զարդարում ծառերը: Ծնողների պատկերավոր խոսքերը գրավում են երեխաներին, օգնում նրանց ավելի խորը զգալու բնությունը, և այլ կերպ տեսնելու բնության երևույթները: Բնության նկատմամբ երեխաների մեջ սեր և հետաքրքրություն դաստիարակելուն նպաստում են նաև բնանկարները: Նա, ով զգում բնության գեղեցկությունը, հիանում է գարնան անձրևով, ուրախանում է, երբ տեսնում է ձյան առաջին փաթիլները, արևածագն ու բոսոր վերջալույսը, ամբողջ հոգով զգում է անավաս պարզ երկնքի գեղեցկությունը, նա ապրում է ավելի հարուստ կյանքով քան այն մարդը, որն անտարբեր է անցնում բնության գեղեցկության և հրաշալիքների կողքով:

Երեխայի վրա մեծ ազդեցություն ունի կենցաղի գեղեցկությունը, նա ընդգրկում է շատ հարցեր՝ երեխայի

աշխատանքը ընտանիքում, բնակարանի գեղեցիկ կահավորումը, ընտանի-ֆի անդամների նիստուկացը փոխհարաբերությունները, ընտանեկան տոները և այլն:Երեխաների գեղագիտական դաստիարակությունը զարգացնելու համար կարևոր պայման է նրա կատարած յուրաքանչյուր աշխատանքը:Երեխաներին պետք է հանձնարարել նաեւսեղան պատրաստել, ամանները լվանալ, անկողինը հարդարել և ծնողները պետք է ուշադրություն դարձնեն կատարված աշխատանքի գեղագիտական կողմի վրա:Աշխատանքի գեղեցկությունը երեխային հասկանալու դարձնելու համար կարևոր է չափահասների կողմից հանդես բերել սխտեմատիկ հսկողություն, համառ ուշադրություն, նրա աշխատանքի կատարման եղանակի, որակի նկատմամբ, անձնական օրինակով, խոսքով, մանկավարժական նիւտ տակտով ներգործել երեխայի վրա:Երեխաների կյանքը գեղեցիկ, հաճելի են դարձնում ընտանիքի չափաստաւ անդամների ջերմ փոխհարաբերությունները, նրանց հավասարակշռությունը, զսպվածությունը և ընդհակառակը, ծնողների նյարդային,անհանգիստվիճակը, երեխայի աչքում գցում է ընտանիքի ջերմությունը:Երեխայի մեջ գեղեցիկ զգացմունքներ դաստիարակելու գործում մեծ դեր են խաղում ընտանեկան տոները:Այն ընտանիքները, որտեղ տրադիցիա է դարձել բովանդակալից, հաճելի անցկացնելու յուրաքանչյուր տոնը, տոներին սեղանի շուրջ է հավաքում ամբողջ ընտանիքը, հարազատները, ընկերները:Երեխաները երգում են պարում, խաղում, կատակում: Ծնողների ակտիվ մասնակցությունը ավելի հաճելի, հետաքրքիր է դարձնում նրանց ուրախությունը: Այս ընտանիքում բոլոր երեխաները վարժվել են հյուրասիրության, նրանք գգում են բարեկամների, ընկերների հետ շփվելու հաճույքն ու բավականությունը:

Գեղագիտությունը կենցաղում ինքնանպատակ չէ, այն մարդու կյանքը ավելի գեղեցիկ, գրավիչ, հետաքրքիր և ուրախ դարձնելու կարևոր միջոց է:Ընտանիքի ապրելակերպը, ընտանեկան տրադիցիաները, հնարավորություն են ստեղծում երեխայի մեջ դաստիարակել ազնվություն, մարդասիրություն, հոգատարություն և բարոյական այնպիսի այլ հատկություններ, որոնք մարդուն դարձնում են գեղեցիկ, առափինի: Երեխաների գեղագիտական դաստիարակության կարևոր միջոց է նրանց՝ արվեստի օգնությամբ դաստիարակելը:Այս հարցում մեծ դեր է կատարում ընտանիքը:Արվեստի օգնությամբ երեխաներին դաստիարակելը կնպաստի նրանց գեղագիտական ընկալումների ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը:Ուշադիր ծնողներն անպայման նկատում են այն մեծ ազդեցությունը,

որ ունենում են երեխաների վրա գրգռելի, կինոֆիլմերի, ներկայացումների դրական հերոսները և մտահոգվում են, ոչպեսզի այդ գործերը ավելի խոր հետք թողնեն երեխաների վրա; Հատկապես մեծ է գեղարվեստական գրականության ազդեցությունը: Գրքերի ընթերցանությունը զարգացնում է երեխայի երևակայությունը, առաջացնում նրա մեջ գեղագիտական սպրումներ: Երեխայի գեղարվեստական գրականության ընթերցանությունը ճիշտ կազմակերպելու գործում կարևոր դեր են խաղում ծնողները: Երեխայի մեջ ընթերցասիրտության դաստիարակությունը ծնողի կարևոր պարտականություններից մեկն է: Մարդու կյանքը գեղեցկացնելու և հարստացնելու գործը միջոցներից են կինոն և թատրոնը: Դիտած ֆիլմերը և ներկայացումները հարստացնում են մարդուն բարոյապես, նպաստում են նրա կամֆի, զգացմունքների ձևավորմանը, բարձրացնում նրա մեջ կյանքում ճիշտ կողմնորոշվելու ընդունակությունները, օգնում ավելի ճշգրիտ ու խորը զգալու, ավելի լավ հասկանալու գեղեցիկը կյանքում, արվեստի մեջ, առաջացնում բացասական վերաբերմունքը դեպի տգեղը: Ծնողներին ամենից առաջ պետք է հուզի այն հարցը, թե ինչ հաճախակիությամբ պետք է դիտեն երեխաները կինոն, թատրոնը, հեռուստատեսությունը, և ինչ պետք է դիտեն: Եթե երեխան չափից ավելի հաճախ է կինո, թատրոն գնում, նա գերձանրաբեռնվում է: Այդ կարող է խնդարել դասերը սովորելուն, վատ ազդել նրա դեռևս անբավարար զարգացած նյարդային համակարգի վրա: Շատ երեխաներ դիտում են ֆիլմեր, նույնիսկ այնպիսիները, որոնք արգելված են նրանց համար:

Ընտանիքում երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործը միջոցներ են երգը և երաժշտությունը:

Երաժշտական ընկալումները երեխայի մոտ շատ վաղ են զարգանում: Իր կյանքի առաջին խսկ ամիսներից երեխան հաճույքով է ընկալում օրորոցային երգերը, լսում է պարզ մեղեդիներ, հաղորդակից դառնում երաժշտական արվեստին: Երգը և երաժշտությունը ուրախ են դարձնում երեխայի կյանքը, հարստացնում միտքն ու զգացմունքները:

Գեղեցիկ զգացմունքների և վարքի դաստիարակության կարևոր բնագավառներ են կերպարվեստը և կիրառական արվեստը: Ճիշտ են վարվում այն ծնողները, որոնք պայմաններ են ստեղծում, որ երեխաները հետաքրքրվեն գունանկարչությամբ, ֆանդակագործությամբ և կիրառական արվեստի գանազան տեսակներով:

Գեղագիտական դաստիարակության մեծ հնարավորություններ են ստեղծում ֆիզկուլտուրան, սպորտը,

գեղարվեստական մարմնամարզությունը: Դրանք նպաստում են երեխայի ֆիզիկական զարգացմանը, նրան դարձնում են հիմուն, նպաստում մարմնի, շարժումների, ֆայլվաճֆի գեղեցկացմանը, դաստիարակում են երեխայի հաշիկը, գեղեցիկի լրիվ և հիշատ հասկացողությունը: Երեխայի մեջ վաղ հասակից ֆիզիկուլտուրայի և սպորտի նկատմամբ սեր ու հետաքրքրություն առաջացնելով ծնողները հնարավորություն կստեղծեն երեխայի համար դրանցով զբաղվելու, մտնելու գեղեցիկի կախարդական աշխարհը, ուրախանալու Երեխաների , ոգեւնչվելու նրանով:

Երեխաների գեղարվեստական դաստիարակության բնագավառում ծնողների շրջանում նկատող սխալներից է, երեխաների ընդունակությունների գերագնահատումը, նրանց ձեռք բերած ամեն մի հաջողության չափից ավելի ընդգծումը և բուրբի համար դրանք տեսանելի դարձնելու ձգտումը: Այսպիսի ծնողները չեն նկատում, որ այդ կերպ նրանք երեխաների մեջ առաջացնում են վատասիրություն, մեծամտություն, զրկում են նրանց իրենց ձեռք բերած հաջողությունները օբյեկտիվ կերպով գնահատելու հնարավորությունից:

Ծնողը պարտավոր է նկատի երեխայի հաջողությունները, սակայն այն պետք է խրախուսվի տեղին և գուսպ կերպով: Համակողմանի ու ներդաւնակ զարգացած մարդ կարող է համարվել նա, ով չնի գեղագիտական դաստիարակվածություն և կրթվածություն:

Վ. Գ. Բելինսկին ասում էր «Աշխարհը կարելի է հանաչել երկու ուղիով՝ գիտության և արվեստի»:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով գեղագիտական դաստիարակողի ու դաստիարակվողների համատեղ գործունեության գործընթաց է՝ դաստիարակվողների դաստիարակությունը գեղագիտական կուլտուրան ձևավորելու համար: Գեղագիտական դաստիարակությունն անձի ներդաշնակ զարգացման կարևոր բաղադրիչ է. գեղեցիկին առնչվելու, գեղեցիկի չափանիւշներով առաջնորդվելու, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունների ձևավորումը դաստիարակության առաջնահերթություններից է: Գեղագիտական դաստիարակվածությունը որակ է՝ կյանքը կառուցելու գեղեցիկի օրենքներին համապատասխան, գեղագիտական հարաբերություններ հաստատելու հասարակության, բնությանը, աշխարհի նկատմամբ: Գեղագիտական հաճախը գեղեցիկը զգալու, գնահատելու ընդունակությունն է, գեղեցկության չափանիւշերը հասկանալու կարողությունը, գեղեցիկի նկատմամբ հուզական զգայունականությունը: Կրթական գործընթացում գեղագիտական դաստիարակությունն իրականացվում է հաճվի առնելով սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները: Գեղագիտական դաստիարակության միջոցները հնարավորություն են ընձեռնում ուսուցիչ-դաստիարակի սովորողների մեջառթնացնելու ստեղծագործական հետաքրքրություններ, զարգացնել նրանց գեղագիտական կուլտուրան և գեղագիտական ընդունակությունները: Շատ մեծ տեղ է գրավում երեխաների գեղագիտական զարգացումը ընտանիքում: Ընտանիքից է սկիզբ առնում մարդու հանապառիչ գեղեցիկի աշխարհ, ուստի կարևոր է, որ ծնողները շատ խորը ըմբռնեն այս ուղղությամբ քրեկները: Ընտանիքի ապրելակերպը, ընտանեկան տրադիցիաները հնարավորություն են ստեղծում երեխայի մեջ դաստիարակել ազնվություն, մարդասիրություն և հոգատարություն և բարոյական այնպիսի այլ հատկություններ, որոնք մարդուն դարձնում են գեղեցիկ, առափինի:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. ՅՈՒ. Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ս. Սահակյան /Մանկավարժություն 2004/ էջ 368- 374
2. Ն. Ե. Կովալյով, Բ. Ֆ. Ռայսկի, Ն. Ա. Սորակին /Մանկավարժության ներածություն/1997/ էջ134-137
3. Օ. Ղարիբջանյան /Մոռյը և երեխան/1968/ էջ 214-232
4. Հ. Մխչայեղյան /Գիտամեթոդական ամսագիր/ Գեղագիտական
պատկերակցություն/2016/էջ3-10

